

CONTRACEPTION – PAST AND PRESENT ²

Chief. Assist. Kina Velcheva, PhD

Department of Health Care

Univesity of Ruse “Angel Kanchev”

Phone: 082-888 755

E-mail: kvelcheva@uni-ruse.bg

Abstract: Even ancient tribes have been looking for different methods to prevent unwanted pregnancy using natural natural products such as dates, honey and acacia. Over the years, a woman's place and her rights have gone through great transformations to reach the point where she has the opportunity to choose when to produce offspring. Despite the great experience from the past to the present day, a large number of women of childbearing age in Bulgaria and worldwide start performing preconception activities and family planning too late. This necessitates the need for an overall increase in public awareness of the benefits of these medical contraceptive care. Worryingly, the sample of those surveyed are those who do not want pregnancy, but do not use the offered and available contraceptives. Here, the need for medical education is an urgent and imperative process. The relationship between trainers and trainees is complicated due to touching on topics from the partners' intimate and sexual lives. There is a tendency to ignore and neglect topics related to the novelties of contraceptive counseling. This raises issues related to the training of future midwives and nurses. Their theoretical possibilities provide a basis for consultations aimed at target groups with medical indications for the use of modern and time-proven contraceptives.

Keywords: Contraception, Pregnancy, Abortions, Unprotected sex

JEL Codes: I 12, I 13

ВЪВЕДЕНИЕ

Контрацепцията е специфична съвкупност от знания, умения и правила за поведение относно контрол на раждаемостта и плодовитостта, представлява методи и средства, използвани с цел предотвратяване на бременност (Hristova, E., Iskrov, G., & Stefanov, R., 2018).

Контрацепцията като част от здравната култура е „свкупността от знания, нагласи, отношения, убеждение и поведение във връзка с възстановяване, опазване и укрепване на личностното и обществено здраве” (Borisov, V., 2008).

Още древните племена търсят различни методи за предотвратяване на нежелана бременност, използвайки естествени природни продукти като фурми, мед и акация (Doan, A., 2007). През годините, мястото на жената и нейните права са преминавали през големи трансформации, за да се стигне до момента, в който тя има възможност да избира кога да създава потомство (Jones, Gr., 1995). Така, в началото на двадесети век вече се въвежда терминът контрацепция и се отварят врати на първите клиники за контрол на раждаемостта, някои от които са незаконни (Boeva, T., & Laleva, R., 2021).

Въпреки големия опит от миналото до наши дни голяма част от жените в детеродна възраст в България и в световен мащаб започват да извършват преконцепционни дейности и семейно планиране твърде късно. Това налага необходимостта за цялостно повишаване на информираността сред обществото за ползите от тези медицински контрацептивни грижи (Hristova, E., Iskrov, G., & Stefanov, R., 2018).

ИЗЛОЖЕНИЕ

В средните векове акушерки, които правят действия свързани с пряка намеса през бременността с цел нейното прекъсване, са били наказвани по известния The Hammer of Witches – кодекс за наказание на вещици (Institoris, H., Sprenger, J., & Summers, M., 2008).

По късно през XVIII и XIX век медицината търпи бързо развитие, но социалните нагласи са подвластни на викторианските морални ценности и контрацепцията е използвана тайно и само за определени прослойки от обществото е била достъпна. 1803 година в САЩ абортът

² Докладът е представен на 25 октомври 2024 година в секция Здравни грижи с оригинално заглавие на български език: КОНТРАЦЕПЦИЯ – МИНАЛО И НАСТОЯЩЕ.

изрично е поставен извън закона и за неговото извършване дори се предвижда смъртно наказание което довежда до необходимостта от медицинска наука свързана с предпазването от нежелана бременност (Doan, A., 2007).

В края на XIX век на пазара се появяват първите хапчета наречени още „antibebе“, които се рекламират като слабители и помагачи при „женски смущения“, но в състава им влизат абортни субстанции (алое, джиджифил, джоджен, вратига) (Black, B., 2000).

Началото на XX век се свързва с името на Stella Browne (1880–1955). Тя е пионер на феминисткото движение, което поставя въпроса за личния избор на жената да бъде майка и нейното право да избере контрацептивен метод или да прекъсне нежелана бременност (Jeffreys, Sh., 1914).

По късно 1938 година е възлова по отношение на контрацептивните средства и правото на аборт в Англия. Известният гинеколог Алекс Баурене е оправдан по обвинение в извършване на аборт на четиринадесетгодишно момиче, жертва на изнасилване. Решението на съда се подкрепя с тезата, че това е „пример за безкористно поведение, съзвучно с най-добрите традиции на професията“, а именно съхранение и запазване на психиката и здравето на жените (Jones, Gr., 1995).

Това съдебно дело създава прецедент и дава правна възможност за лекарите да не бъдат преследвани за извършване на аборт в случаите, когато бременността вероятно ще предизвика „психическа и физическа разруха“ (Boeva, T., & Laleva, R., 2021).

Съществено значение за формирането на контрацептивна здравната култура в днешно време във висшето училище имат детерминантите: отношение към здравето в глобалния свят; факторите на социалната среда; семейството и семейната среда; детските заведения; училището; университета; личността на студента като детерминанта на собствената си здравна култура; студентските общности; и медиите. Всички детерминанти са взаимно свързани и обуславящи се (Zheleva, E., 2011).

Резултати от проведено проучване - Ниво на мотивация и желание за употреба и използването на контрацепция от миналото и настояще.

Цел - да се установи нивото на информираност на респондентите за съвременни контрацептивни средства

„КОНТРАЦЕПЦИЯ - МИНАЛО И НАСТОЯЩЕ“ -събеседване при проведеното анкетиране и запознаване с цел превенция и намаляване на нежелани бременности и аборти.

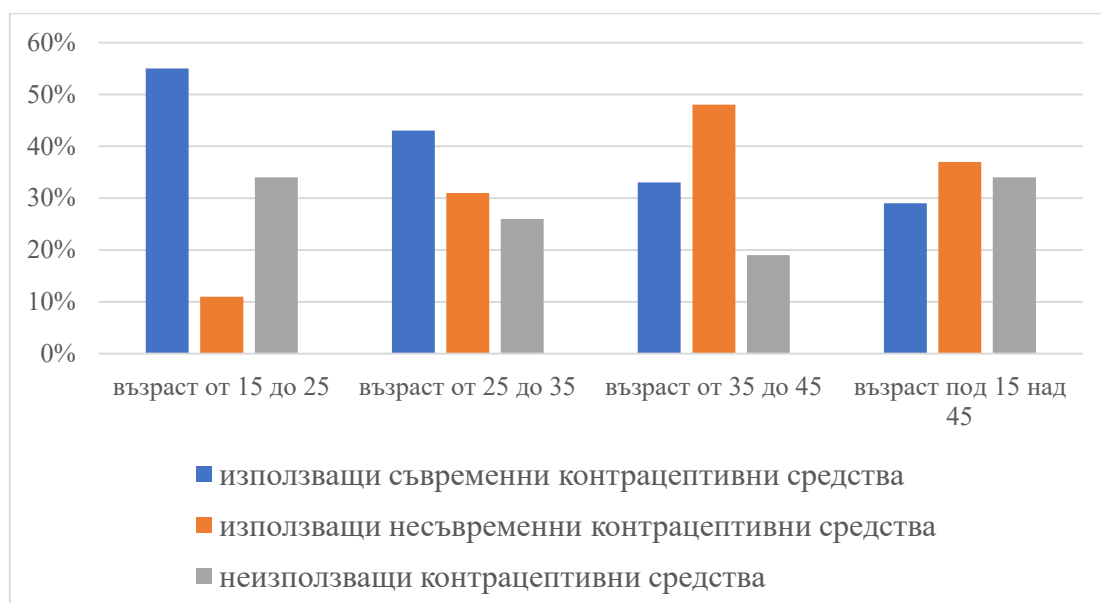
Обект на изследване – Жени в репродуктивна възраст.

Използван инструментариум – Анкетни карти и интервю.

Методика на изследването. Изследването е проведено в периода 01.12.2023 г.-

30.09.2024 г. Анкетирали бяха 98 жени при спазена анонимност, на възраст 15-45 г. и 11 жени на възраст под 15 над 45

След проведеното изследване резултатите са анализирани, обобщени и представени, чрез хистограма на фигура 1, а наблюдаваните тенденции и заключения, дискутирани след съответните фигури.

Фиг. 1. Връзка между не използващи или използващи съвременни и използващи несъвременни контрацептивни средства спрямо възрастов критерии

Данни за настоящата от респондентите възраст към момента на анкетиране е 29% на възраст от 15 до 25 години, 31% на възраст от 25 до 35 години, 30% на възраст от 35 до 45 години и 10% на възраст под 15 и над 45 години. Всички обследвани жени извън репродуктивната възраст са с нормален менструален цикъл и водещи активен полов живот. Главен обект на интерес в изследването са жените отричащи да използват контрацепция. Тук трябва да се направи уточнение, че при част от тях евентуалната бременност би била очаквана и желана. Притеснителна е извадката от обследвани са тези, които не желаят бременност, но и не използват предлаганите и налични контрацептивни средства. Тук нуждата от медицинско просветно обучение е спешен и наложителен процес. Сложна е връзката между учителите и обучаемите поради засягане на теми от интимния и сексуален живот на партньорите.

Процентното разпределение на анкетираните би могло да ни насочи към нагласите на групи, използващи съвременни и предпочитанията на други респонденти използващи несъвременни контрацептивни средства. Можем да заключим, че всички респонденти показват устойчив интерес към темата, свързана с новостите при предпазване от нежелана бременност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Неблагоприятните демографски тенденции (ниска раждаемост, висока детска и майчина смъртност, висок процент на аборти по желание, ниско ниво на използване на контрацепция), наблюдаващи се в България през последните години, икономическата криза, заедно с реформите в здравната система и недостигът на кадри - медицински сестри и акушерки налагат да се обърне особено внимание на специализираната акушеро – гинекологична помощ и здравните специалисти, участващи в нея (Hristova, E., Iskrov, G., & Stefanov, R., 2018). Наложително е да се акцентира върху качеството на професионалната подготовка на акушерките, с цел разширяване на знанията и повишаване на техните компетенции в критичните области от медицината. Особено внимание трябва да бъде отделено на групи и общности отдалечени от здравеопазването, при които здравните и социалноикономическите промени влияят най-силно в негативен план (Hristova, E., Stefanov, R., & Iskrov, G., 2017). Според Евтимова Т. при тях съществува по-висок медико-социален риск за получаване на ограничен обем здравно-промотивни акушерски грижи, относно майчинството, родителството и съвременна контрацепция (Iadimirova, M., 2023). Забелязва се тенденция от игнориране и negliжиране на теми свързани с новостите при контрацептивното консултиране. Това налага въпроси свързани с подготовката на бъдещите акушерки и медицински сестри. Техните

теоретични знания дават основа за консултации насочени към целеви групи с медицински показания за използването на съвременни и доказали се във времето контрацептивни средства.

REFERENCES

Black, B. (2000). Women win back reproductive rights, North Vancouver, British Columbia: Lower Mainland Publishing, p.10.

Boeva, T., & Laleva, R. (2021). An overview of the ethical issues of optional abortion, Department of Health Care, Faculty of public health, Medical University of Varna (**Оригинално заглавие:** Боева, Т., & Лалева, Р. (2021). Обзор върху етичните и правните проблеми на аборта по желание, Катедра „Здравни грижи“, ФОЗ, Медицински университет – Варна.)

Borisov, V. (2008). Social Medicine and Public Health, Sofia, p. 70 (**Оригинално заглавие:** Борисов, В., & Ботева, М., 2008. Социална медицина и обществено здраве, София, с. 70.)

Doan, A. (2007). Opposition and Intimidation: The abortion wars and strategies of political harassment. University of Michigan, p. 46.

Hristova, E., Iskrov, G., & Stefanov, R. (2018). Contemporary family planning in Bulgaria. Second National Conference "Public health - a global priority in science and practice" (**Оригинално заглавие:** Христова, Е., Искров, Г., & Стефанов, Р., 2018. Съвременното семейно планиране в България. Втора Национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката“.)

Hristova, E., Stefanov, R., & Iskrov, G. (2017). Model of the modern family - trends and factors. First National Conference "Public health - a global priority in science and practice" (**Оригинално заглавие:** Христова, Е., Стефанов, Р., & Искров, Г., 2017. Модел на съвременното семейство – тенденции и фактори. Първа Национална конференция „Общественото здраве – глобален приоритет в науката и практиката“.)

Instititoris, H., Sprenger, J., & Summers, M. (2008). The Malleus maleficarum of Heinrich Kramer and James Sprenger. New York City: Dover Publications, p.66.

Jeffreys, Sh. (1914). Free from all uninvited touch of man: Women's campaigns around sexuality -1880/1914, Women's Studies International Forum, Elsevier.

Jones, Gr. (1995). Women and eugenics in Britain: The case of Mary Scharlieb, Elizabeth Sloan Chesser, and Stella Browne, Annals of Science 52 no. 5, p. 481–502.

Vladimirova, M. (2023). Competences of the midwife in family planning of Roma women from the Plovdiv regionq abstract of a dissertation work for awarding the educational and scientific degree "Doctor" (**Оригинално заглавие:** Владимирова, М., 2023. Компетенции на акушерката в семейното планиране на ромските жени от Пловдивски регионq автореферат на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“.)

Zheleva, E. (2011). The healthy lifestyle of future medical specialists as a pedagogical problem, Civic idea in action, Sofia, p.136-139 (**Оригинално заглавие:** Желева, Е., 2011. Здравословният стил на живот на бъдещите медицински специалисти като педагогически проблем, Гражданската идея в действие, София, с.136-139.)